

ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ
YEREVAN STATE UNIVERSITY

ԱՐԱԲԱԳԻՏԱԿԱՆ
ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

JOURNAL
OF
ARABIC STUDIES

№ 10

ISSN 1829-4510

ԵՐԵՎԱՆ
ԵՊՀ ՀՐԱՏԱՐԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ
YEREVAN YSU PRESS

2018

*Հրատարակվում է ԵՊՀ արևելագիտության
ֆակուլտետի գիտական խորհրդի որոշմամբ*

*Published by the decision of the scientific council of
the Oriental Studies Department, Yerevan State University*

Խմբագրական խորհուրդ

Editorial Board

Դավիթ Հովհաննիսյան – բ.գ.թ.,
պրոֆեսոր (նախագահ)
Մարգարիտա Խաչիկյան
բ.գ.դ., պրոֆեսոր
Ռուբեն Կարապետյան
պ.գ.դ., պրոֆեսոր
Արշակ Փոլադյան
պ.գ.դ., պրոֆեսոր
Գուրամ Չիկովանի
բ.գ.դ., պրոֆեսոր (Վրաստան)
Սամվել Կարաբեկյան
բ.գ.թ., դոցենտ
Մուշեղ Ասատրյան
PhD (Կանադա)
Սոնա Տոնիկյան
բ.գ.թ., դոցենտ
Մարատ Յավրումյան
բ.գ.թ., դոցենտ
Հայկ Քոչարյան
պ.գ.թ., դոցենտ
Արայիկ Հարությունյան
պ.գ.թ.

Prof. David Hovhannisyanyan
(editor in chief)
Prof. Margarita Khachkyan
Prof. Ruben Karapetyan
Prof. Arshak Poladyan
Prof. Guram Chikovani
(Georgia)
Dr. Samvel Karabekyan
Mushegh Asatryan, PhD
(Canada)
Dr. Sona Tonikyan
Dr. Marat Yavrumyan
Dr. Hayk Kocharyan
Dr. Arayik Harutyunyan

© Երևանի պետական համալսարան, 2018

© Yerevan State University, 2018

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ

Վարդան Ղափլանյան

ԹՈՒՐՔԻԱՅՈՒՄ ԲՆԱԿՎՈՂ ԻՍԼԱՄԱԴԱՎԱՆ ԱԲԽԱԶԱԿԱՆ
ՀԱՄԱՅՆՔԻ ՁԵՎԱՎՈՐՈՒՄԸ ԵՎ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆԸ 1992
-1993 ԹԹ. ՎՐԱՅ-ԱԲԽԱԶԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՏԱՐԻՆԵՐԻՆ.....9-22

Գայանե Մկրտումյան

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ԵՎԱՃՈՒՄԸ ՕՄԱՐ ԻԲՆ ԱԼ-ԽԱՏՏԱԲ (634-644)
ԽԱԼԻՖԱՅԻ ՕՐՈՔ ՔՐԻՍՏՈՆԵԱԿԱՆ ԵՎ ՍՈՒՍՈՒԼՄԱՆԱԿԱՆ
ՊԱՏՄԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ.....23-32

Արամայիս Գրիգորյան, Վարդան Ղափլանյան

ԹՈՒՐՔԻԱՅԻ «ՌԱԶՄԱՎԱՐԱԿԱՆ ԽՈՐՈՒԹՅԱՆ» ԴՈԿՏՐԻՆԻ
ԿԻՐԱՌՈՒԹՅՈՒՆԸ ՄԵՐՁԱՎՈՐ ԱՐԵՎԵԼՔՈՒՄ ԵՎ ՀԱՐԱՎԱՅԻՆ
ԿՈՎԿԱՍՈՒՄ ՀԱԿԱՄԱՐՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԿԱՐԳԱՎՈՐՄԱՆ
ՀԱՄԱՏԵՔՍՈՒՄ.....33-46

Արշակ Գևորգյան

1950-1960 ԹԹ. ԹՈՒՐՔԻԱՅԻ ԻՇԽՈՂ ԺՈՂՈՎՐԴԱՎԱՐԱԿԱՆ
ԿՈՒՍԱԿՅՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԲԵՔԹԱՇԻ ՍՈՒՖԻԱԿԱՆ
ՄԻԱԲԱՆՈՒԹՅԱՆ ՓՈԽՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՇՈՒՐՋ.....47-60

Աբու Ջաիդ Ալի Մուսա

«ՊԱՂԵՍԻՆԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱԶՍԱԳՐԱԿԱՆ ՇԱՐԺՄԱՆ»
(«ՖԱԹՀ») ՍՏԵՂԾՈՒՄՆ ՈՒ ԶԱՐԳԱՅՈՒՄԸ.....61-75

Լուսինե Մկրտչյան

ԻՍՐԱՅԵԼԻ «ՎԵՐԱԴԱՐՁԻ ՄԱՍԻՆ» ՕՐԵՆՔԻ
ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԱՍՊԵԿՏՆԵՐԸ.....76-85

Գազիկ Համբարյան

ԿԱՏԱՐՅԱՆ ՃԳՆԱԺԱՄԸ ԵՎ ԱՄՆ-Ի

ՄԵՐՁԱՎՈՐԱՐԵՎԵԼՅԱՆ ՇԱՀԵՐԸ..... 86-95

Դավիթ Հովհաննիսյան, Արու Զաիր Այի Մուսա

ԻՍՐԱՅԵԼԱԲՆԱԿ ՊԱՂԵՍՏԻՆՅԻ ԱՐԱԲ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԱՌԱՋՆՈՐԴՆԵՐԻ ԴԻՐՔՈՐՈՇՈՒՄԸ ՊԱՂԵՍՏԻՆՅԱՆ

ՊԱՌԱԿՏՄԱՆ ԵՎ ԴԻՍ ՊԱՏՃԱՌՆԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ..... 96-113

Վահե Աղասարյան

ԹՈՒՐԹԻՍՅԻ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ՍԻՐԻԱՅՈՒՄ

ԵՎ ՔՐԴԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՆԸ..... 114-120

ԻՍԼԱՄԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

Աննա Գևորգյան

ՄԵԿ ՀԵՂԱՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆ, ՏԱՐԲԵՐ ՀԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆՆԵՐ.

ԱԼԻ ԽԱՄԵՆԵԻԻ ԵՎ ՀԱՍԱՆ ՌՈՒՀԱՆԻԻ ՈՐՈՇ

ՏԱՐԱՋԱՅՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ..... 121-134

Շուշան Կյուրեղյան

ՆՈՐԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՆՈՐԱՐԱՐՆԵՐՆ ԸՍՏ ԻԲՆ ԱԼ-ՋԱՌԻԶԻ

«ԹԱԼԲԻՍ ԻԲԼԻՍ» ԱՇԽԱՏՈՒԹՅԱՆ..... 135-162

Տաթևիկ Մկրտչյան

ՆԱԿՑ ԱԼ-ԲԱԼՁԳԱ-Ի ՈՒՂԵՐՁ-ՆԱՄԱԿՆԵՐԻ ԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔԱՅԻՆ ԵՎ

ԲՈՎԱՆԴԱԿԱՅԻՆ ԱՌԱՋՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՇՈՒՐՁ..... 163-176

Լևոն Պետրոսյան

ԵՐԵՎԱՆ ՔԱՂԱՔԻ ՄՉԿԻԹՆԵՐԸ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿ)..... 177-200

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Դավիթ Հովհաննիսյան

«ԱՐԱԲԸ» ՈՐՊԵՍ ԻՆՖՈՐՄԱՅԻՈՆ ՀՈՍՔԵՐԻ

ԱՂԱՊՏԱՑՄԱՆ ԳՈՐԾԻՔ..... 201-213

Լուսինե Տեր-Հովհաննիսյան

ԲԱՆՏԱՅԻՆ ԵՐԿԻ ԺԱՆՐՆ ՄԵՐՉԱՎՈՐԱՐԵՎԵԼՅԱՆ

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ. «ՀԱՐՄԻԵ».....214-222

Ամայյա Գրիգորյան

ԵՐԳ ԵՐԳՈՑԻ ԵՐԲԱՅԱԿԱՆ ԲՆԱԳԻՐԸ ԵՎ ՀԱՅԵՐԵՆ

ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ.....223-234

ԼԵԶՎԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Հասմիկ Երիցյան

ԱՐԱԲԵՐԵՆԻ ՃԳՆԱԺԱՍԸ

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ՄԻԱՑՅԱԼ ԷՄԻՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ.....235-255

Զարուհի Խաչատրյան

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԾԱԳՄԱՆ ՈՐՈՇ ՁԻԱՆՈՒՆՆԵՐ ԸՍՏ

ՊԱՐՄԿԵՐԵՆ «DO FARASNĀME. MANSUR O MANZUM»

ՁԻԱՄԱՏՅԱՆԻ.....256-270

Մերվաթ Գոմասա Արդուլլահ Օսման

ՀԱՅԵՐԵՆՈՒՄ ԵՎ ԱՐԱԲԵՐԵՆՈՒՄ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ

ՀՈՒՆԱԿԱՆ ՓՈԽԱՌՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ.....271-283

CONTENT

HISTORY

Vardan Ghaplanyan

THE FORMATION AND ACTIVITY OF THE MUSLIM ABKHAZIAN
COMMUNITY OF TURKEY DURING 1992-1993 GEORGIAN-
ABKHAZIAN WAR.....9-22

G.ayane Mkrtumyan

THE CONQUEST OF EGYPT DURING THE REIGN OF KHALIFA
OMAR IBN AL-KHATTAB IN CHRISTIAN AND MUSLIM
HISTORIOGRAPHY (634-644).....23-32

Aramayis Grigoryan, Vardan Ghaplanyan

THE IMPLEMENTATION OF TURKEY'S "STRATEGIC DEPTH"
DOCTRINE IN THE CONTEXT OF CONFLICT RESOLUTION
IN THE MIDDLE EAST AND SOUTH CAUCASUS.....33-46

Arshak Gevorgyan

REFLECTIONS AROUND THE INTERRELATIONS BETWEEN
THE TURKEY'S RULING (1950-1960) DEMOCRATIC PARTY
AND THE BEKTASHI SUFI ORDER.....47-60

Abu Zayd Ali Musa

THE FORMATION AND DEVELOPMENT OF "PALESTINIAN
NATIONAL LIBERAL MOVEMENT" (FATAH).....61-75

Lusine Mkrtchyan

LEGAL ASPECTS OF THE LAW OF RETURN.....76-85

Gagik Hambaryan

QATAR CRISIS AND MIDDLE EAST
INTERESTS OF THE USA.....86-95

Davit Hovhannisyan, Abu Zayd Ali Musa

ISRAELI PALESTINIAN ARAB POLITICAL LEADERS'
POSITION ON PALESTINIAN SPLIT AND IT'S REASONS.....96-113

Vahe Aghasaryan

THE POLITICS OF TURKEY IN SYRIA AND
THE KURDISH FACTOR.....114-120

ISLAMIC STUDIES

Anna Gevorgyan

ONE REVOLUTION, DIFFERENT REVOLUTIONARIES: SOME
TENSIONS BETWEEN THE PRESIDENT
ROUHANI AND AYATOLLAH KHAMENEI.....121-134

Shoushan Kyureghyan

THE INNOVATION AND THE INNOVATORS ACCORDING
TO 'IBN AL-JAWZĪ'S "TALBĪS IBLĪS".....135-162

Tatevik Mkrtchyan

DISCUSSION OF SOME STRUCTURAL AND CONTEXTUAL
PECULIARITIES OF 'ALI IBN ABĪ TĀLIB'S LETTERS
IN NAHĠ AL-BALĀĠA.....163-176

Levon Petrosyan

THE MOSQUES OF YEREVAN (HISTORICAL APPROACH).....177-200

LITIRATURE

Davit Hovhannisyan

"ADAB" AS THE ADAPTATION INSTRUMENT FOR
THE INFORMATION FLOW.....201-213

Lusine Ter-Hovhannisyan

THE "HABSIYAT" GENRE IN
PERSIAN LITERATURE.....214-222

Amalya Grigoryan

THE HEBREW TEXT AND THE ARMENIAN

TRANSLATIONS OF THE SONG OF SONGS 223-234

LINGUISTICS

Hasmik Yeritsyan

CRISIS OF ARABIC LANGUAGE IN

THE UNITED ARAB EMIRATES 235-255

Zaruhi Khachatryan

SOME ARABIC ORIGIN HORSE APPELLATIONS

ACCORDING TO PERSIAN LANGUAGE HORSE BOOK

«DO FARASNĀME. MANSUR O MANZUM» 256-270

Mervat Gomaa Abdullah Osman

THE GREEK LOANWORDS MUTUAL IN

ARABIC AND ARMENIAN 271-283

ԿԱՏԱՐՅԱՆ ՃԳՆԱԺԱՄԸ ԵՎ ԱՄՆ-Ի
ՄԵՐՁԱՎՈՐԱՐԵՎԵԼՅԱՆ ՇԱՀԵՐԸ

Համբարյան Գագիկ
gagik-gagik157@yandex.ru

***Բանալի բառեր.** Կատար, ԱՄՆ, Սաուդյան Արաբիա, Մերձավոր Արևելք, դիվանագիտական հարաբերություններ, տնտեսական շահեր:*

2017թ. հունիսի 5-ին իրավիճակը Մերձավոր Արևելքում և հատկապես Պարսից ծոցի տարածաշրջանում կտրուկ սրվեց, ինչը բավականին մեծ իրարանցում առաջացրեց միջազգային հարաբերություններում: Պատճառը Կատարն էր: Կատարը շատ փոքր, սակայն շատ հարուստ երկիր է Պարսից ծոցում: 11586 քառակուսի կիլոմետր և 1,7 միլիոն բնակչություն ունեցող այս երկրի ՀՆԱ-ն կազմում է 323, 2 միլիարդ ամերիկյան դոլար: Իսկ մեկ շնչին ընկնող ՀՆԱ-ի չափով Կատարն աշխարհում առաջին տեղում է՝ 128 702 ԱՄՆ դոլար: Հարևան երկրների,ինչպես նաև ԱՄՆ-ի համար կարևոր է նաև Կատարի ռազմավարական դիրքը¹:

Հունիսի 5-ին Սաուդյան Արաբիան, Արաբական Միացյալ Էմիրությունները, Բահրեյնը, Լիբիան, Եգիպտոսը, Եմենը, Մալդիվները հայտարարեցին, որ խզում են դիվանագիտական հարաբերություններն իրենց վաղեմի բարեկամ Կատարի հետ²: Այդ ամենի պատճառը դրանից մեկ շաբաթ առաջ Կատարի ԱԳՆ-ի հայտարարությունն էր, ըստ որի՝ Կատարի Էմիր ալ-Թանիս

---

¹ Самые богатые на планете. Рейтинг ВВП на душу населения возглавляют страны-карлики. <https://ru.tsn.ua/svit/samye-bogatye-na-planete-reyting-vvp-na-dushu-naseleniya-vozglavlyayut-strany-karliki-1159146.html>

² Арабский мир отвернулся от Катара: у каждой страны свои причины. <http://ria.ru/world/20170605/1495861822.html>

առաջարկել էր կարգավորել հարաբերություններն Իրանի հետ և պաշտպանել էր «Մահմեդական եղբայրներ» ահաբեկչական կազմակերպությանը: Չնայած Կատարի իշխանությունները հետագայում հայտարարեցին, որ այդպիսի հայտարարություն չեն արել, բայց էր Ռիադում և մյուս մայրաքաղաքներում չհավատացին Դոհային³: Մինչ այս հայտարարությունը 2017թ. մայիսի վերջին Սաուդյան Արաբիայի մայրաքաղաքում տեղի էր ունեցել մահմեդական երկրների ղեկավարների և ԱՄՆ նախագահի մասնակցությամբ գագաթնաժողով, որի ժամանակ ընդունվել էր հակաիրանական բանաձև՝ Իրանի դեմ միասնական ճակատով գործելու մասին: Կատարի ԱԳՆ-ի հայտարարությունն ուղղակի չէր տեղավորվում այս բանաձևի մեջ, և Պարսից ծոցի միապետությունները սկսեցին համատեղ պատժել Դոհային:

Կատարի հետ դիվանագիտական հարաբերությունները խզած երկրներն ալ-Թանիներին մեղադրում են «Ալ-Քաիդա» և «Իսլամական պետություն» ահաբեկչական կազմակերպություններին պաշտպանելու մեջ: Զարմանալին այն է, որ այդ երկրները հիմա նոր են «բացահայտում», որ Կատարը այդ ահաբեկչական կազմակերպությունների հովանավորն է: Խնդիրն այն է, որ Դոհայի հետ համատեղ այդ ահաբեկչական կազմակերպություններին հովանավորել և պաշտպանել են նաև Սաուդյան Արաբիան, Քուվեյթը և ՄԱԷ-ը: Մական Իրանի հետ հարաբերությունները կարգավորելու մասին Կատարի արած հայտարարությունից հետո միայն էր Ռիադում, Էլ Քուվեյթում և Աբու Դաբիում հիշեցին, որ Դոհան պաշտպանում է «ԻՊ»-ին ու նույն Սաուդյան Արաբիայի և ԱՄՆ-ի կողմից 20-րդ դարի 80-ականներին ստեղծված բեն Լադենի «Ալ-Քաիդային»: Արդեն 6 տարի է՝ նույն «ԻՊ»-ը սարսափելի հանցանքներ է գործում

³ Арабские страны обвинили Катар в поддержке «Аль-Каиды» и ИГ. <http://lenta.ru/news/2017/06/05/qatar2/>

Սիրիայում, Իրաքում, իսկ վերջին շրջանում նաև Աֆղանստանում, Եմենում և Լիբիայում: Սակայն սաուդացիները, Էմիրությունների կամ Եգիպտոսի ներկայացուցիչները երբևիցե չէին բարձրաձայնում դրա մասին: Չէին բարձրաձայնում, որովհետև համապատասխան հրահանգ չկար: Այն, ինչ կատարվեց Կատարի շուրջ 2017թ. ամռանը, նախազգուշացում էր ալ-Թանիին Վաշինգտոնից: Առանց ԱՄՆ-ի «թույլտվության» ոչ մեկը չէր հանդգնի այսպիսի քայլի դիմել Կատարի հանդեպ: Ալ-Թանիները մինչև հիմա համարվել են Վաշինգտոնի շահերի գլխավոր հովանավորները և պաշտպանը տարածաշրջանում: Պարսից ծոցում տեղակայված մեծությամբ երկրորդ ռազմաբազան Քուվեյթից հետո «ալ-Ադիդ» ռազմաբազան է Կատարում ⁴ : Կատարը Սաուդյան Արաբիայի հետ համատեղ միլիարդավոր դոլարներ է ծախսում տարածաշրջանում «վերահսկելի քառու»-ի ամերիկյան քաղաքականությունն առաջ մղելու համար, որի գլխավոր նպատակն է կազմաքանդել նախկին և գազով հարուստ պետությունները՝ Իրաքը, Լիբիան, Սիրիան, մյուսներին ենթարկել իրեն՝ Քուվեյթ, Կատար, ՄԱԷ, Օման, Սաուդյան Արաբիա՝ նրանց հարստությունը դարձնելով վերահսկելի Վաշինգտոնի կողմից, որը անհրաժեշտության դեպքում օգտագործվելու է ԱՄՆ-ի և նրա դաշնակից Իսրայելի շահերի համար: «Վերահսկելի քառու» ծրագրի վերջնական նպատակն է Իրանին ծնկի բերելը և նրա հարստությանը տիրանալը: Այդ նպատակով էլ 2017թ. մայիսի 20-ին Էր Ռիադում էին հավաքվել մահմեդական երկրների ղեկավարները և Դոնալդ Թրամփը⁵: Հենց այդ հանդիպումից հետո Կատարը հանդգնում է խաղից դուրս գալ, ինչը նրան ոչ մեկը չէր

⁴ Катар: ближневосточный «сукин сын» США. <https://eadaily.com/ru/news/2017/03/27/katar-blichnevostochnyy-sukin-syn-ssha>

⁵ Визит Трампа в Эр-Рияд: рекордная оружейная сделка и стратегическое партнерство. <http://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/4268498>

ների և հատկապես Վաշինգտոնը, որը նույն Կատարի և Սաուդյան Արաբիայի հետ միասին մեծ ռեսուրսներ է ներդրել Սիրիան կազմաքանդելու և Իրանից հեռացնելու համար: Գործը չավարտած՝ Կատարը ցանկանում է լքել նավը: ԱՄՆ-ը մինչև վերջին պահը փորձեց Սաուդյան Արաբիայի, ՄԱԷ-ի, Եգիպտոսի միջոցով դարձի բերել «անառակ» Կատարին՝ չբացահայտելով իր դժգոհությունը Դոհայի քաղաքականությունից: Ընդհակառակը, Վաշինգտոնը փորձեց խաղաղարարի դեր ստանձնել հակամարտող կողմերի միջև՝ ցույց տալով, որ նրան ձեռնտու չէ, որ իր դաշնակիցների միջև լինեն տարաձայնություններ⁶:

Կատարի հարաբերությունների լավացումը Իրանի հետ հանգեցրեց նաև «սուննիական» կոալիցիայի թուլացմանը, որը ձևավորվել է Եմենում տեղի շիայական հուսիների դեմ պայքարելու նպատակով: Դա չի համընկնում Սաուդյան Արաբիայի և նրա անդրովկիանոսյան հովանավորի շահերի հետ: Հավելենք, որ այս պահի դրությամբ ԱՄՆ-ը և Սաուդյան Արաբիան պարտվում են Իրանին: Սիրիայում և Եմենում նրանց կողմից հովանավորվող ահաբեկչական կազմակերպությունները պարտություն են կրում իրանցիների կողմից հովանավորվող Ասադին և հուսիներին⁷: Չմոռանանք, որ Իրաքի՝ նավթով հարուստ հարավը, ինչպես նաև Սաուդյան Արաբիայի արևելքը, որը տալիս է երկրի նավթի պաշարի 95%-ը, բնակեցված են շիաներով, որոնք սպասում են համապատասխան հրահանգների Թեհրանից⁸: Բահրեյնի թագավորը, ում թիկունքին կանգնած է էր

⁶ Тиллерсон призвал участников катарского кризиса к переговорам. <https://news.rambler.ru/world/36714290-tillerson-prizval-uchastnikov-katarskogo-krizisa-k-peregovoram/>

⁷ Савин Л., Две стратегии против Йемена. <https://www.geopolitica.ru/article/dve-strategii-protiv-yemena>

⁸ Косач Г., Шиитский клинок в сердце ваххабизма. http://www.ng.ru/ng_religii/2012-11-21/5_vahhabism.html

Ռիադը, շատ խոցելի է Իրանի համար: 2017թ. հունիսի 9-ին «BBC»-ին հաղորդեց, որ ԱՄՆ-ի նախագահ Դոնալդ Թրամփը հայտարարել է, որ Կատարը «պատմականորեն եղել է ահաբեկչության հովանավորը: Ժամանակն է, որ Դոհան հրաժարվի հովանավորել ծայրահեղական գաղափարախոսությունը»⁹: Հետաքրքիր է, իսկ Թրամփը ե՞րբ է պարզել դա իր համար: Մի բան, որի մասին «պատմականորեն» շատ վաղուց գիտեին շատերը, իսկ այդ ընթացքում ԱՄՆ-ի թե՛ հանրապետական, թե՛ դեմոկրատական կուսակցությունների վարչակարգերը «չէին հավատում»: Իսկ «չհավատալու» պատճառը մեկն էր. այդ ահաբեկչական կազմակերպություններին Կատարը հովանավորում էր ԱՄՆ-ի գիտությամբ: Աշխարհի ամենահարուստ երկրներից մեկը, որը Վաշինգտոնի կողմից վերածվել է նրա մերձավորարևելյան մեծությամբ երկրորդ ռազմաբազայի, չէր կարող առանց ԱՄՆ-ի իմացության հովանավորել այդ ահաբեկիչներին: Որպեսզի ավելի խորը պատկերացում ունենանք, թե ինչ են իրենցից ներկայացնում կատարա-ամերիկյան հարաբերությունները, պատմական էքսկուրս կատարենք:

ԱՄՆ-ը Կատարում ամրապանդվեց Քուվեյթյան պատերազմից հետո՝ 1992թ., երբ Իրաքի դեմ պատերազմի ժամանակ դարձավ Վաշինգտոնի գլխավոր պլանդարմներից մեկը: Չունենալով սեփական ՌՕՈՒ՝ 1996 թ-ից կառուցված և ընդլայնվող «ալ-Ուդեյդ» (ալ-Ադիդ) ռազմաբազայի վրա Կատարի իշխանությունները 1990-ականներից մինչև հիմա ծախսել են 1 միլիարդ դոլար: Նույն ԱՄՆ-ն այդ ռազմաբազայի վերազինման համար անցած դարի 90-ականներից մինչև հիմա ծախսել է ավելի

⁹ Трамп: Катар исторически был спонсором терроризма.
<https://www.bbc.com/russian/news-40224369>

քան 210 միլիոն դոլար: «Ալ-Ուդեիդ»-ի հարևանությամբ է գտնվում ԱՄՆ-ի զորքերի Կենտրոնական հրամանատարական կենտրոնը, որտեղից ղեկավարվում են բոլոր ռազմական օպերացիաները, որոնք իրականացվում են ԱՄՆ զորքերի կողմից Մերձավոր Արևելքում և Հնդկական օվկիանոսի տարածաշրջանում: «ԿԵՆՏԿՈՍ»-ի հարևանությամբ է տեղակայված ամերիկյան Օդային և տիեզերական օպերացիաների 609-րդ կենտրոնը: Այս պահի դրությամբ Կատարում ծառայում է 10 հազար ամերիկացի զինվոր¹⁰:

Բացի ռազմական ներկայությունից՝ ԱՄՆ-ը Կատարում ունի նաև տնտեսական շահեր, որոնք ավելի կարևոր են ամերիկացիների և հասկապես Թրամփի համար: Կատարում ակտիվորեն գործում են այնպիսի ամերիկյան հսկաներ, ինչպիսիք են «Էքսոն Մոբիլը», որի պայմանագրերը Դոհայի հետ ստորագրել է ԱՄՆ-ի արդեն նախկին պետքարտուղար Թիլերսոնը, որը 2008թ. այդ կորպորացիայի նախագահն էր, «Պենոյլ»-ը, «Օքսիդեն-թալ Պետրոլիում-ը», «Ջեներալ Էլեկտրիկ»-ը, «Բոյինգ»-ը, «Այքոմ»-ը, «Փար սոնս Ինթերնեյշնլ»-ը և այլն¹¹: Դոնալդ Թրամփի նախագահ ընտրվելուց հետո՝ 2016թ. դեկտեմբերին, Կատարի 250 միլիարդ դոլար բյուջե ունեցող Պետական ներդրումային հիմնադրամի ղեկավար Սաուդ ալ-Թանին հայտարարել էր, որ Կատարը ԱՄՆ-ում նոր աշխատատեղեր ստեղծելու համար պատրաստ է 10 միլիարդ դոլար ներդնել: Որոշ ամերիկյան ՋԼՄ-ներ հետագայում հաղորդեցին, որ ալ-Թանիները պատրաստ են 35 միլիարդ դոլարի ներդրումներ անել ԱՄՆ-ում՝ պաշտպանելով Թրամփին ¹² :

¹⁰ Катар: ближневосточный «сукин сын» США. <https://eadaily.com/ru/news/2017/03/27/katar-blichnevostochnyy-sukin-syn-ssha>

¹¹ Золотой спрут: так Катар вкладывал миллиарды по всему миру. <https://www.vesty.co.il/articles/0,7340,L-4972657,00.html>

¹² Նույն տեղում:

Այսքանից հետո ԱՄՆ-ի նախագահը հայտարարում է, որ Վաշինգտոնի «սիրելի» Կատարը «պատմականորեն եղել է ահաբեկչության հովանավորը»: Տեսնես ինչու՞ հիմա բացվեցին ԱՄՆ աչքերը Կատարի չարագործությունների վրա: Պատասխանը շատ ավելի պարզ է: Տարածաշրջանում իր դիրքերն էլ ավելի հզորացնել ցանկացող և մահմեդական, հատկապես սուննի մահմեդական երկրների մեջ առաջնորդի դերը ստանձնելու ցանկություն ունեցող Սաուդյան Արաբիան մայիսի 20-ին Էր Ռիադ պաշտոնական այցով ժամանած Դոնալդ Թրամփին մեծ գումարով գնել էր: Էր Ռիադի և Վաշինգտոնի միջև ստորագրված պայմանագրերի արժեքն անցնում է 400 միլիարդ դոլարը ¹³ : Սաուդյան Արաբիային այս մրցապայքարում խանգարող Եգիպտոսը բավական թուլացել է, իսկ Սիրիան իր տարածքում պայքարում է նույն Էր Ռիադի կողմից հովանավորվող բազմաթիվ ահաբեկչական կազմակերպությունների դեմ և ի վիճակի չէ մրցելու սաուդիտների դեմ: Աբու Դաբին վաղուց է ընդունել Էր Ռիադի գերիշխանությունը և դարձել է նրա խամաճիկը: Միակ մրցակիցն այս պայքարում Կատարն է, որին Էր Ռիադն ամեն գնով փորձում է պարտության մատնել, այդ թվում նաև՝ նվաստացնելով:

Հավելեմ, որ, Կատարը միշտ էլ հովանավորել է բազմաթիվ ահաբեկչական կազմակերպությունների: Բայց դա չի արել միայնակ: Նույն «Իսլամական պետությանը» կամ նույն բեն Լադենի «Ալ Կաիդային» ավելի մեծ օգնություն են տրամադրել Կատարին ահաբեկիչներին հովանավորելու մեջ մեղադրող Սաուդյան Արաբիան, որի քաղաքացի բեն Լադենի ընտանիքը միշտ էլ սերտ կապեր է ունեցել թագավորական ընտանիքի հետ և

---

¹³США и Саудовская Аравия подписали договоры на 380 миллиардов долларов. <http://www.mk.ru/politics/2017/05/20/ssha-i-saudovskaya-araviya-podpisali-dogovory-na-380-milliardov-dollarov.html>

հիմա էլ համարվում է երկրի ամենահարուստ ընտանիքներից մեկը¹⁴, ավելի փոքր չափով են օգնել Միացյալ Արաբական Էմիրությունները, Քուվեյթը, Հորդանանը, Թուրքիան և այլն: Իսկ այս «բուրգի» գազաթին եղել է ԱՄՆ-ը՝ լավ գիտակցելով, թե ինչով են զբաղված իր տարածաշրջանային ռազմավարական գործընկերները: Թրամփն այս հայտարարությամբ նաև վատ վիճակի մեջ է դնում ԱՄՆ-ի նախորդ նախագահներին, որոնց օրոք բավականին զարգացել և ամրապնդվել են ԱՄՆ-ի ու Կատարի հարաբերությունները: Թրամփի հայտարարությունից ելնելով՝ կարելի է ԱՄՆ նախկին նախագահներ Բուշ Ավագին, Բիլ Քլինթոնին, Բուշ Կրտսերին և Բարաք Օբամային մեղադրել ահաբեկչական երկրի հետ համագործակցելու և ահաբեկիչներին հովանավորելու մեջ: Այնուամենայնիվ, երբ Թրամփը Դոհային մեղադրում էր ահաբեկիչներին հովանավորելու մեջ, ԱՄՆ պետքարտուղար Թիլերսոնը, որը մտերիմ է Կատարում իշխող ալ-Թանիների ընտանիքի հետ, կոչ է արել Սաուդյան Արաբիային, ՄԱԷ-ին և Եգիպտոսին թուլացնել Կատարի շրջափակումը:

Մերձավոր Արևելքում և հատկապես Արաբական թերակղզում տեղի ունեցող իրադարձությունները մեծ հետաքրքրություն են ներկայացնում, քանի որ տարածաշրջանի երկրները համարվում են նավթ արդյունահանող խոշոր մատակարարներ, և այստեղ իրենց շահերն ունեն համաշխարհային խոշոր դերակատարություն ունեցող երկրները: ԱՄՆ-ն ուշիուշով հետևում է տեղի ունեցող գործընթացներին: Պաշտոնական Վաշինգտոնի համար գլխավոր խնդիր է՝ պահպանել ազդեցությունը Արաբական թերակղզու բոլոր երկրների նկատմամբ, որոնց հարաբերությունները միմյանց միջև բավական

¹⁴ Басинини А., Атасунцев А., Путь террориста номер один: о чем рассказал дневник бен Ладена. <https://www.rbc.ru/politics/02/11/2017/59fb21c09a79472996367739>

լարված են, և միևնույն ժամանակ թույլ չտալ, որ այդ լարվածությունը վերածվի ռազմական բախման, քանի որ այդ դեպքում ԱՄՆ-ը ստիպված կլինի ընտրել իր դաշնակիցներից մեկին: ԱՄՆ-ի իշխանությունների համար շատ կարևոր է պահպանել բարիդրացիական հարաբերությունները և՛ Սաուդյան Արաբիայի, որը աշխարհի ամենամեծ նավթ արդյունահանող երկիրն է և խոշոր ներդրող, և՛ Կատարի հետ, որի տարածքում է գտնվում Մերձավոր Արևելքում մեծությամբ երկրորդ ամերիկյան ռազմաբազան: Այս պահին Վաշինգտոնի ջանքերի շնորհիվ Կատարյան ճգնաժամը սառեցված է, բայց լուծված չէ, ինչը նշանակում է, որ ցանկացած պահի այն կարող է գլուխ բարձրացնել և պատերազմի վերածվել:

QATAR CRISIS AND MIDDLE EAST INTERESTS OF THE USA

Summary

Gagik Hambaryan
gagik-gagik157@yandex.ru

Keywords: *Qatar, USA, Saudi Arabia, Near East, diplomatic relations, economic interests.*

On June 5, 2017 a number of Muslim countries headed by Saudi Arabia broke diplomatic relations with Qatar and accused her in terrorism sponsorship and cooperation with Iran, the latter turning into a diplomatic crisis in which also the USA was involved, since Washington is the strategic partner of both Saudi Arabia and Qatar. It took much exertion of the Trump administration to freeze the Qatar crisis which could turn into a disaster any moment. The USA has her own military, diplomatic and economic interests in the Middle East and a considerable part in the advancement of these interests is played by Riyadh and Doha. The USA managed to freeze the Qatar crisis but failed to resolve it altogether. This

means that it can burst out any minute and retrieve the military phase with catastrophic consequences for the region.

**КАТАРСКИЙ КРИЗИС И БЛИЖНЕВОСТОЧНЫЕ ИНТЕРЕСЫ
США
Резюме**

*Гагик Амбарян
gagik-gagik157@yandex.ru*

***Ключевые слова:** Катар, США, Саудовская Аравия, Ближний Восток, дипломатические отношения, экономические интересы.*

5 июня 2017 года несколько мусульманских стран во главе с Саудоской Аравией разорвали дипломатические отношения с Катаром и обвинили ее в спонсировании терроризма и сотрудничестве с Ираном, что вылилось в дипломатический кризис, куда были втянуты так-же США, так-как Вашингтон является стратегическим союзником и Саудовской Аравии, и Катара. Администрации Трампа стоило больших усилий для замораживания Катарского кризиса, который мог в любую минуту перейти в горячую форму. США имеют свои военные, дипломатические и экономические интересы в Ближневосточном регионе и большую роль в продвижении этих интересов играют Эр Рияд и Доха. США удалось заморозить Катарский кризис, но не урегулировать его окончательно. Это означает, что в любую минуту она может вспыхнуть с новой силой и перейти в военную фазу с его катастрофическими последствиями для региона.